

“Political economy of modern strategic management”

AUTHORS	Yurii Zaitsev
ARTICLE INFO	Yurii Zaitsev (2022). Political economy of modern strategic management. <i>Social and labour relations: theory and practice</i> , 12(1), 41-49. doi: 10.21511/slntp.12(1).2022.04
DOI	http://dx.doi.org/10.21511/slntp.12(1).2022.04
RELEASED ON	Wednesday, 30 November 2022
RECEIVED ON	Thursday, 14 July 2022
ACCEPTED ON	Thursday, 08 September 2022
LICENSE	 This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License
JOURNAL	"Social and labour relations: theory and practice"
ISSN PRINT	2410-4752
ISSN ONLINE	2415-3389
PUBLISHER	LLC “Consulting Publishing Company “Business Perspectives”
FOUNDER	State Higher Educational Establishment "Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman", Social and Labour Relations Institute

NUMBER OF REFERENCES

14

NUMBER OF FIGURES

0

NUMBER OF TABLES

0

© The author(s) 2022. This publication is an open access article.

BUSINESS PERSPECTIVES

Publisher

LLC "CPC "Business Perspectives"
Hryhorii Skovoroda lane, 10,
Sumy, 40022, Ukraine

www.businessperspectives.org

V. HETMAN KNEU

Founder

State Higher Educational
Establishment "Kyiv National
Economic University named after
Vadym Hetman",
Prospect Peremogy, 54/1,
Kyiv, 03057, Ukraine

<https://kneu.edu.ua/>

Received on: 14th of July, 2022

Accepted on: 8th of September, 2022

Published on: 30th of November, 2022

© Yurii Zaitsev, 2022

Yurii Zaitsev, Onward Professor,
Doctor of Economic Science,
International European University,
Ukraine.

This is an Open Access article,
distributed under the terms of the
[Creative Commons Attribution 4.0
International license](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/), which permits
unrestricted re-use, distribution,
and reproduction in any medium,
provided the original work is
properly cited.

Yurii Zaitsev (Ukraine)

POLITICAL ECONOMY OF MODERN STRATEGIC MANAGEMENT

Abstract

The article explores the actual problem of the development of a new architectonics of the world economy and the world community, the problem of theoretical, methodological, paradigmatic changes in the system of managing these processes at the micro and macro levels. The aim of the article is a comprehensive study of modern strategic management from the standpoint of the political and economic orientation of its functions, which allows us to redefine the role of strategic management in managing the future of specific objects in a new reality that is born as a result of the rapid integration of artificial intelligence into production and management processes and in resolving contradictions of object management on the platform of the globalized digital economy. The use of philosophical, institutional, systemic, civilization, and interdisciplinary approaches to the analysis of the socio-economic nature of modern strategic management and its functions made it possible to outline and define their pluralistic, polysystemic essence and role, to substantiate the possibility of recognizing a new direction in the modern political economy of management. The article accumulates a system of arguments in favor of such a scientific position.

Keywords

paradigm, paradigm orientation, human-centric paradigm, transhumanist paradigm, digital economy, artificial intelligence, future management, methodological approaches, subject field, competitiveness of strategies

JEL Classification

D29, J29, J42

Ю. К. Зайцев (Україна)

ПОЛІТИЧНА ЕКОНОМІЯ СУЧАСНОГО СТРАТЕГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Анотація

У статті досліджена актуальна проблема розвитку нової архітектури світової економіки та світового суспільства, проблема теоретико-методологічних, парадигмальних змін у системі управління цими процесами на мікро- та макро- рівнях. Метою дослідження є комплексне вивчення сучасного стратегічного менеджменту з позицій політико-економічної спрямованості його функцій, що дозволяє по новому визначити роль стратегічного менеджменту в управлінні майбутнім конкретних об'єктів в умовах нової реальності, яка народжується внаслідок стрімкої інтеграції у виробничі та управлінські процеси штучного інтелекту та у розв'язанні суперечностей управління об'єктами на платформі глобалізованої цифрової економіки. Використання філософського, інституційного, системного, цивілізаційного, міждисциплінарного підходів до аналізу соціально-економічної природи сучасного стратегічного менеджменту та його функцій, дозволило окреслити та визначити їх плюралістичну, полісистемну сутність і роль, обґрунтувати можливість визнання нового напрямку у сучасній політичній економії – політичній економії сучасного стратегічного менеджменту. У статті наводиться система аргументів на користь такої наукової позиції.

Ключові слова

парадигма, парадигмальна спрямованість, людиноцентрична парадигма, трансгуманістична парадигма, цифрова економіка, штучний інтелект, управління майбутнім, методологічні підходи, предметне поле, конкурентність стратегій

Класифікація JEL

D29, J29, J42

ВСТУП

Стратегічний менеджмент, виконуючи притаманні йому специфічні функції, є, водночас, фундаментальною основою формування цілісної системи управління, певної її парадигмальної спрямованості та структури, оскільки визначає ключові потреби у конкретних управлінських формах і моделях для ефективного розв'язання тих чи інших стратегічних і тактичних цілей, планів і завдань економічного та суспільного життя на рівні окремих організацій, галузей, національних господарств, геополітичних викликів у межах усїєї глобалізованої економіки. Однак, успішне виконання ним такої системної засадничої функції залежить, насамперед, від глибини пізнання власної природи стратегічного менеджменту, закономірностей його становлення та розвитку на різних історичних етапах життя суспільства, специфічних відмінностей від окремих прикладних інституційних форм та інструментів управління діяльністю людини в умовах ринку.

Таке пізнання має, по-перше, базуватися на єдиній теоретико-методологічній основі, яка дозволяє окреслити принципи та підходи до визначення сутності, цілей, завдань і функцій стратегічного менеджменту, парадигмальну спрямованість його трансформацій і розвитку. Зміст такої бази складає теорія систем, закони діалектики, принципи методологічного плюралізму, засадничий «динамічний» підхід, який передбачає «мінливість (розвиток) і стійкість (збереження)» (Кондратьєв), а також філософський, системний, інституційний, міждисциплінарний, цивілізаційний підходи тощо [7–15]. По-друге, слід визнати в якості ключової тезу сучасних філософів про те, що однією з провідних функцій стратегічного менеджменту (як певної інституційної форми управління економічними, політичними, соціальними організаціями та процесами) є його націленість на управління майбутнім певного конкретного об'єкту. Визнання ключовою такої функції стратегічного менеджменту має принципове значення в умовах, коли якісні трансформації («стрибки») набувають фактично перманентного характеру, а час від одного технологічного, соціального, соціально-трудового та соціально-економічного «стрибка» до іншого значно скорочується, всмоктуючи організації, людину, суспільство, людство у вир якихось нових відносин, викликів, рішень, пов'язаних із стрімким розвитком цифрових технологій, цифрової економіки, системним зростанням ролі штучного інтелекту в економічному та соціальному житті глобалізованого світу.

1. ЛІТЕРАТУРНИЙ ОГЛЯД

Як наголошують дослідники проблем управління, «зростання складності об'єктів управління вимагає зростання складності суб'єктів управління, до того ж, такого внутрішнього зростання складності, який у підсумку на рівні управління знову набуває простоти» [4, с. 737]. Управління майбутнім конкретного об'єкта розглядається як окремий напрям теорії та практики управління, що «досліджує та включає в себе як загальні для всякого управління види, детермінанти, зв'язки, закономірності, технології, так і специфічні для управління майбутнім види, детермінанти, зв'язки, закономірності, технології або специфічні комбінації загальних» [4, с. 737]. Справедливість такого твердження доведена фактом бурхливого становлення та розвитку у 1980–1990-ті рр. ХХ ст. наукових шкіл стратегічного менеджменту, серед яких найбільш цікавими, з позицій проблеми, що розглядається, є на наш погляд: Школа планування Ансоффа, Школа підприємництва Мінцберга, Школа пізнання, або когнітивна школа Саймона, Школа влади Бергера, Зальд, Пфедфера, Школа зовнішнього середовища Елкіана, Пенроуз, Школа конфігурації (Квін, Фріман, Ханнан, Мінцебрт).

Теоретико-методологічні підходи, теоретичні напрацювання та висновки багатьох представників названих шкіл стратегічного менеджменту часом виходять далеко за рамки предмету суто організаційно-управлінської науки, висуваючи для роздумів питання та проблеми політико-економічного характеру, що дає нам право використовувати позиції таких дослідників на користь нашої гіпотези про існування специфічного напрямку у предметному полі сучасної політичної економії, а саме політичної економії стратегічного менеджменту, або політичної економії стратегії управління організаціями в усіх структурних підрозділах економічної системи.

2. РЕЗУЛЬТАТИ

Принциповою особливістю управління майбутнім певного конкретного об'єкта (організаційної форми) є об'єктивна потреба наявності у суб'єкта управління певної мети, ідеї, сенсу організації такої моделі управління (менеджменту). Адже, як підкреслюють дослідники, «Без цього немає управління, без цього немає необхідності та права експериментувати майбутнім шляхом безглузких (безцільних) впливів на нього», оскільки такі експерименти «можуть бути небезпечними (і критично небезпечними) для майбутнього» [4, с. 739].

І ще одна позиція цитованого автора, яка, на наш погляд, є принциповою для розуміння сутності цілеполагання та умов ефективного функціонування стратегічного управління, стратегічного менеджменту, як ключової інституційної організаційної форми управління економікою та суспільством, і з якою ми погоджуємось, це положення, згідно якого «принципова новація, яка виникає в управлінні складними об'єктами, що розвиваються, і яку необхідно враховувати в управлінні майбутнім – конкурентність стратегій. ... «Конкурентний характер відносин різних об'єктів і процесів привів, – на думку цитованого автора, – до переходу від парадигми оптимізації власне управлінської дії до парадигми конкуренції управлінських дій, конкуренції управлінських стратегій, як наслідок, до конкуренції метафізик і філософії управління, як засад і механізмів виробництва (появи) таких стратегій» [4, с. 743].

Акцент на такій особливості стратегічного мислення, управлінських стратегій, має, на наш погляд, виняткове значення при виборі стратегічної парадигми управління об'єктами в умовах формування та реального, критичного для розвитку людства у середньостроковій і віддаленій перспективі, дуалізму, конкуренції двох провідних сучасних теоретико-методологічних парадигм щодо визначення перспектив розвитку суспільства, економіки, людської цивілізації, організаційних та інструментальних форм управління різноплановими об'єктами – йдеться про людиноцентричну та трансгуманістичну парадигми функціонування та розвитку економічних, політичних, наукових, соціальних організацій, визначення наших стратегічних перспектив існування на планеті.

У своїх попередніх наукових розробках, монографіях, публічних виступах ми звертали увагу дослідників на принципові відмінності та віддалені наслідки вибору для політики, суспільства, людини та людства тієї чи іншої парадигми розвитку. Зокрема, в одному зі своїх досліджень ми підкреслювали, що людиноцентрична парадигма економічного розвитку націлює суспільство та усіх активних його суб'єктів на пошук шляхів якісних змін у соціально-економічному середовищі, які б забезпечили внутрішні можливості розвитку кожної людини як істоти соціальної. Відповідно, стратегічні та тактичні цілі економічної політики людиноцентричного спрямування орієнтовані на створення інституціонального поля для самореалізації та саморозвитку людини через використання відповідних економічних, політичних, соціальних важелів, серед яких пріоритетними є доступні робочі місця, творча праця та гідна її оплата, інтелектуальний і духовний розвиток, реальна участь найманих працівників у прийнятті рішень у всіх сферах і на всіх рівнях суспільного життя [15, с. 111–112]. Водночас, трансгуманістична парадигма розвитку, яка націлює на використання досягнень четвертої (і не тільки) промислової революції для перетворення людини у надлюдину, фактично націлює цей розвиток на завершення існування «природної» людської цивілізації, навіть не намагаючись відповісти на питання — які ж внутрішні можливості та резерви розвитку ще не відкриті у самій людині; що станеться із суспільством, світом власне людей, що буде із сотнями мільйонів (мільярдами) людей (і чи зможуть вони залишатися людьми) в умовах стрімкої роботизації усіх сфер життя на планеті?

Узагальнюючи висловлені вище міркування, можна зробити висновок: по-перше, будь-яка нова інституціональна форма, що націлена на забезпечення якісного стрибка в економічному, соціальному, технологічному, політичному розвитку на тому чи іншому історичному етапі розвитку економічної системи та суспільства, виникає внаслідок сформованої потреби в її появі та є формою зняття суперечностей, які доходять вже до рівня конфлікту, за умови відповідності її базовим ціннісним орієнтирам функціонування людської цивілізації на планеті Земля [2], і, по-друге, проблема сучасного стратегічного менеджменту при окресленні стратегічних цілей, шляхів і мотивів та ефективних інституційних організаційних форм подальшого розвитку окремих корпорацій, бізнесу та суспільства в цілому полягає у виборі вірної

стратегічної теоретичної парадигми щодо визначення перспективних цілей, способів і форм розвитку економіки, отже у глибині пізнання сутності найбільш компромісних варіантів соціо-технічних, соціально-економічних трансформацій («стрибків»). А глибина пізнання такого рівня це вже предметне поле політичної економії та філософії.

Отже, розуміння проблем визначення субстанційної природи та ролі стратегічного менеджменту, визнання за ним, в якості ключової, функції управління майбутнім, і, водночас, реальна проблема обрання доленосної стратегічної для подальшого існування людства (людини) парадигми, на основі якої стає можливим довготривале та ефективне узгодження інтересів індивідуумів, колективів, держав і суспільств у просторі цифрової економіки, широкого функціонування штучного інтелекту тощо, фактично і дозволяє говорити про необхідність виокремлення у теорії стратегічного управління, стратегічного менеджменту такого наукового напрямку як політична економія стратегічного менеджменту.

3. ОБГОВОРЕННЯ

Аналіз сутності та функцій стратегічного менеджменту, його предмету, як «спеціального напрямку теорії та практики управління, що досліджує та включає в себе як загальні для всякого управління види, детермінанти, зв'язки, закономірності, технології, так і специфічні для управління майбутнім види детермінанти, зв'язки, закономірності, технології або специфічні комбінації загальних» [4], свідчить про його органічну спорідненість із предметом політико-економічної науки, насамперед, сучасної політекономії.

Водночас, така спорідненість обумовлена й тим, що виконання ключових функцій стратегічного менеджменту, таких, наприклад, як визначення сутності, змісту, способів реалізації стратегічних цілей функціонування та розвитку різного роду організацій, системи управління в цілому, системи мотивації індивідів та соціальних груп, тим паче навіть у віддаленій перспективі, тощо, фактично неможливе по-за теоретико-методологічним аналізом соціо-технологічного стану існуючої системи, економічних умов і позаекономічних, соціальних чинників, які (у процесі свого розвитку та взаємодії), викликають необхідність нового «стрибка» у виборі цілей розвитку та в організації нових моделей управління процесами реалізації цих цілей. До того ж, такий аналіз має відбуватися не лише на рівні філософського абстрагування та узагальнення, але й на предметному вертикальному та горизонтальному структурально-інституційному рівні, будь-то певна окрема організація, бізнес-корпорація, ТНК, національна економіка чи система політичної влади.

У зв'язку із сказаним, слід, по-перше, наголосити, що такі завдання та підходи до їх реалізації у стратегічному менеджменті, як «спеціальному напрямку теорії та практики управління» промовисто свідчать про наявність у нього «родинних зв'язків» [2] із предметом конституційної політичної економії. Адже, і нова, або конституційна політична економія, і стратегічний менеджмент націлюють суб'єктів економічних відносин на забезпечення гри за правилами [3]. Саме конституційна економіка, на думку Б'юкенена є економікою, здатною зупинити невтримне зростання державного апарату та зробити його підконтрольним громадянському суспільству.

По-друге, теорія стратегічного менеджменту, як і нова політична економія, використовують тотожні методологічні підходи до аналізу причин, умов, чинників, що породжують суперечності, та до пошуку інструментів, які дозволяють зняти ці суперечності – йдеться про використання як категоріального, так і інституційного підходів до аналізу проблем. По-третє, і в теорії стратегічного менеджменту, і в теорії суспільного вибору Б'юкенена (новій політичній економії) можна побачити елементи якщо не тотожності, то спорідненості у предметі досліджень – «націленість на розкриття економічної сутності відносин між особистістю та суспільством» [2] (у нашому випадку між особистістю (індивідом), організацією (колективом) та суспільством) і на цій основі вироблення конкретних рекомендацій для формування моделей економічної поведінки бізнесу, владних структур, людини, надто в умовах системних трансформацій («стрибків») і технологічних революцій, подібних до інформаційної та цифрової, що стрімко змінюють характер відносин і принципи взаємодії між усіма, без виключення, суб'єктами економічного життя.

Слід зазначити, що наведені паралелі, певні тотожності між предметом стратегічного менеджменту та нової політичної економії (теорії суспільного вибору) свідчать радше лише про політико-економічний характер і зміст значної сукупності ключових функцій стратегічного менеджменту, однак не характеризують специфічних ознак, рис його предмету, як однієї з ключових теорій управління. Натомість, такі ознаки, безперечно, присутні. Насамперед, слід зазначити, що оскільки головною метою, завданням стратегічного менеджменту є не просто прибуток будь-якою ціною, а створення стійких довготривалих умов для успішного функціонування бізнес-структур, ринкової економіки як системи, він безпосередньо пов'язаний із аналізом і розробкою стратегічних, перспективних цілей розвитку, таких моделей управління, які б забезпечували урахування потреби у гармонізації інтересів усіх суб'єктів господарського життя, отже сприяли конструктивній трансформації соціально-трудових, соціально-економічних відносин, як на мікрорівні – в організаціях, корпораціях, тощо, так і на глобальному макрорівні. А це вже політична економія, власне, новий її напрямок – політична економія стратегічного менеджменту, політична економія стратегії управління організаціями в усіх структурних підрозділах економічної системи, як по горизонталі, так і по вертикалі. Зауважимо, що ще Гегель визначав політичну економію, яку вважав певною філософією мислення, наукою про раціональне державне господарство.

До такого висновку нас приводять і наведені вище підходи до розуміння сутності та функцій процесів пізнання, зокрема, пов'язані з необхідністю «аналізувати ситуацію глобально та систематично» та з призначенням стратегічного менеджменту – бути фільтром «для відсіву нереальних ідей та виявлення перспективних напрямів». Адже, і перший і другий підхід вимагають від дослідника проблем сутності та функцій стратегічного менеджменту пізнання та врахування, насамперед, субстанційних засад і принципів функціонування економічної системи у конкретних історичних, часових і просторових умовах, а це можливо лише на основі політико-економічного аналізу організаційної системи управління в рамках діючих соціально-економічних відносин, відносин власності, систем мотивів і стимулів залучення до праці, отже за умови пізнання, визнання та використання законів і закономірностей, що регулюють, як економічну систему в цілому, так і організацію процесів управління її складовими з позицій отримання синергетичного ефекту від управління.

За цих умов, сутність і зміст предмету політичної економії сучасного стратегічного менеджменту можна визначити таким чином: Пізнання внутрішніх важелів досягнення оптимуму у співвідношенні якості функціонування ринкової економіки та суспільства, економіки, суспільства та штучного інтелекту в інтересах економічного та соціального прогресу, людини, людської цивілізації. Пошук інструментів і форм узгодження принципів взаємодії бізнесу, найманих працівників, ринку праці, розподілу ресурсів у єдиному просторовому полі стратегічних цілей в умовах реальної бімодальності управління економічними процесами, дуалізму у парадигмі визначення стратегічних цілей подальшого розвитку глобалізованого суспільства. Знаходження, в умовах стрімкого розгортання цифрової економіки (отже функцій і ролі штучного інтелекту), шляхів і способів управління, за яких економіка та суспільство мають постійно просуватися вперед йдучи по «лезу бритви», тобто не наносячи непоправної шкоди людині, бізнесу, людській цивілізації в цілому.

У якості виразних конкретних прикладів пізнання, визнання та реалізації політико-економічної сутності функцій сучасного стратегічного менеджменту можна навести, по-перше, спрямованість трансформації системи управління діяльністю сучасних великих корпорацій, у тому разі й ТНК, цілей, форм і наслідків їх діяльності (при всій суперечливості та неоднозначності цих результатів) і, по-друге, моделі управління бізнес-структурами, сучасними економічними системами у країнах північної Європи тощо.

Зокрема, розглядаючи процеси трансформації системи стратегічних цілей розвитку великих корпорацій, принципів і форм управління ними, можна прийти до висновку, що вже в середині ХХ ст. швидкими темпами почала формуватися концептуальна модель стратегічного менеджменту, одним із ключових елементів якої став, по-перше, аналіз можливостей і напрямів використання мотиваційної сили соціальних відносин, у зв'язку з чим зростало розуміння ролі та функцій соціальної відповідальності, насамперед, великого бізнесу. Відповідальність у системі мотивації виступає одним із найважливіших інструментів реалізації вимог законів ринку та законів суспільного розвитку, оскільки сприяє забезпеченню, в разі її конструктивної спрямованості, узгодженості дій політиків, підприємців, менеджерів, найманих працівників. Така

узгодженість вимагає забезпечення певної врівноваженості інтересів, отже певного, високого, сталого рівня відповідальності усіх суб'єктів економічних відносин, і, насамперед, представників великого бізнесу та стратегічного менеджменту. Недарма автори концепції та моделі соціального ринкового господарства, сформованого суспільства у Німеччині, соціального конструювання в Швеції, сучасної «Північної моделі» Фінляндії, Норвегії, інших європейських країн (моделі стратегічного менеджменту: «капіталізм із серцем», «зростання при справедливому розвитку», «функціональний соціалізм») вважають розвинену відповідальність суб'єктів господарювання наріжним каменем в організації системи управління сучасним бізнесом.

По-друге, ключовим елементом даної моделі є менеджмент корпорацій, насамперед, стратегічний, який, мабуть уперше, привертає увагу до існування такого явища, як соціальна конкуренція всередині організації та самої організації у зовнішньому середовищі. У зв'язку з цим даний чинник почав урахуватися при визначенні мотиваційних чинників підвищення ефективності діяльності організацій, трудових колективів тощо. Адже, визначальними функціями стратегічного менеджменту, надто в умовах розвитку постіндустріального, постнеоліберального суспільства, стають функції пов'язані із першорядним вирішенням проблем саме політико-економічного характеру – створенням моделей та інструментів узгодження інтересів (до того ж у середньостроковій і довгостроковій перспективі) головних суб'єктів економічних і соціальних відносин не лише на мікрорівні (в межах окремих організацій, корпорацій тощо), але й на макрорівні, оскільки, за будь-яких умов, цими головними суб'єктами завжди виступають (безпосередньо, чи опосередковано) представники бізнесу (менеджменту), наймані працівники та держава.

У низці досліджень [5; 6] ми вже зверталися до аналізу проблем сутності, функцій і ролі соціальної конкуренції в економічному та суспільному розвитку, у тому разі й до окреслення принципів, форм і процесів її організації та управління нею. У цій же статті соціальна конкуренція згадується у контексті аргументації підходу, який дозволяє розглядати теорію стратегічного менеджменту, власне стратегічний менеджмент, не тільки у його повсякденному значенні для організації управління бізнесом, але й з погляду визначення його місця у предметному полі політико-економічного характеру, тобто у пізнанні глибинної сутності існуючих економічних, соціальних, трудових відносин і, на цій основі, забезпечення свого функціонального призначення у повному, системному обсязі. В нашому розумінні поле предмета сучасної політичної економії визначається простором економічних досліджень, відмежованим «від інших наук специфікою сукупності проблем дослідження, якісною спрямованістю цілей дослідження, специфікою очікуваних результатів» [14, с. 10]. Будучи багатовимірним, він є водночас ексклюзивним, оскільки пов'язаний з проникненням у сутність економічних явищ і процесів, визначенням у них місця та ролі людини, здатної до саморозвитку своїх інноваційних функцій, форм самореалізації що виходять за межі суто економічних потреб та інтересів.

Аналіз змісту та функцій соціальної конкуренції дозволяє визначити її ключові складові та напрями на мікро та макрорівнях, на рівні бізнесу, менеджменту, фізичних і юридичних осіб, що взаємодіють всередині певних організацій. Впливаючи на них можна досягати бажаних стратегічних і тактичних цілей в умовах, коли людина суто економічна (*homo economicus*) перестає відігравати ключову роль, як суб'єкт економічного розвитку. Саме тому представники системи стратегічного менеджменту при визначенні та формулюванні стратегічних цілей розвитку повинні забезпечити їх орієнтацію на досягнення ефекту «соціального занурення», глибоко вивчати усю гамму інтересів, потреб і запитів суб'єктів господарювання - від економічних, соціальних, до духовних, психологічних, культурологічних, поза знаннями яких сьогодні неможливо побудувати ефективну концепцію та модель управління трудовими колективами, суспільством, окремою людиною. Адже вже на мікрорівні соціальна конкуренція точиться за право отримання кращої загальної та фахової освіти, за право отримати перспективні та престижні професії, тощо. У певних соціальних формах ведеться й економічна конкуренція між фізичними особами за перспективне місце роботи, за статусну посаду, за умови праці та за її гідну оплату. Вже зараз відбувається динамічне становлення нової соціальної та економічної реальності – економічного простору, у якому формуються умови для звуженого відтворення робочих місць і посад для людини. Отже, виникає нова мета соціальної конкуренції, яку повинен враховувати стратегічний менеджмент, працюючи на випередження. Йдеться про стрімкий наступ на робочі місця, на технології виробництва більшості видів продукції з боку штучного інтелекту. І це стає вже проблемою політико-економічного характеру, яку самотужки не зможе розв'язати суто теоретична політична економія.

Саме ці обставини викликають потребу та формують архітектуру предметного поля політичної економії стратегічного менеджменту. Адже він безпосередньо пов'язаний із теорією вибору цілей, із стратегічним плануванням та прогнозуванням, із окресленням принципових положень системи мотивації до праці та ведення бізнесу в нових умовах, і, водночас, із практичною організацією управління складними економічними та соціальними об'єктами усіх рівнів і форм, конструюючи систему справедливої економічної та соціальної конкуренції на мікро та макрорівні. Саме система стратегічного менеджменту повинна визначати єдині засадничі інституційні принципи та стандарти добросовісної конкуренції, впливаючи тим самим на інвестиційний, політичний та соціальний клімат не лише в окремих корпораціях і фірмах, але й в країні в цілому, на можливості розвитку бізнесу та самореалізації бізнесменів і найманих працівників, отже на рівень сформованості громадянського суспільства. І саме перед стратегічним менеджментом, як системою управління, – у галузі економіки, у соціальній сфері, у політиці, культурі тощо, стоїть сьогодні завдання колосальної ваги – використовуючи свої об'єктивно сформовані функції та методологічні інструменти визначити збалансовані перспективні інституційні форми управління економікою та суспільством в умовах прийдешнього цифрового життя бізнесу, людських соціальних груп та організацій, використовуючи при цьому систему та принципи забезпечення економічної та позаекономічної рівноваги, компромісів і «стрибків» (трансформацій), «процес стратегічних взаємодій в організаційному полі кожної корпоративної організації» [1, с. 262].

ВИСНОВКИ

В 1980-х рр. ХХ ст. у науковому середовищі розпочалися активні дискусії щодо завдань і можливостей менеджменту і, зокрема, стратегічного менеджменту, впливати на трансформацію системи управління окремими корпораціями та економічною системою в цілому. Одним із важливих принципових наслідків уже першого етапу таких дискусій «між прихильниками погляду на управління корпораціями з позицій «внутрішніх груп інтересів» і прихильниками підходу «орієнтованого на інтереси акціонерів» стало народження «парадигми так званих різновидів капіталізму як одного з варіантів теорії зацікавлених у діяльності корпорацій груп» [1, с. 10–11]. Зокрема, на думку Аоки, корпорації є одним з найважливіших в історії людства соціальних винаходів. Для того, щоби зрозуміти їх специфічні риси, зазначає Аокі, ми повинні розглядати їх у власному «корпоративному світі», використовуючи інструменти, які пропонуються різними науковими дисциплінами, такими як економічна теорія, юриспруденція, фінансова теорія, а також економіка та організація виробництва» [1, с. 15–17].

Таке уявлення відомого вченого про сутність, інституційні форми, функції та способи пізнання стратегічних цілей корпорації, яка здатна до «перманентного» існування, до «вічного життя» постійно «продовжуючи еволюціонувати» [1, с. 16–18], безперечно, впливає на формування політико-економічного характеру парадигми розвитку сутнісних характеристик стратегічного менеджменту, оскільки по-за визначенням глибинних субстанційних засад принципів управління корпорацією у довготривалому періоді, вона не буде ні вічною, ні спроможною еволюціонувати. І саме стратегічна орієнтація управління сучасною корпорацією на формування, розвиток і, за певних умов, домінування її соціальних функцій може забезпечити їй «перманентне існування», «вічне життя». У забезпеченні такої орієнтації бізнесу і, насамперед, сучасних корпорацій, власне і полягає політико-економічна роль, призначення та функція стратегічного менеджменту.

AUTHORS CONTRIBUTIONS

Conceptualization: Yurii Zaitsev.

Data curation: Yurii Zaitsev.

Formal Analysis: Yurii Zaitsev.

Funding Acquisition: Yurii Zaitsev.

Methodology: Yurii Zaitsev.

Project administration: Yurii Zaitsev.
Investigation: Yurii Zaitsev.
Resources: Yurii Zaitsev.
Software: Yurii Zaitsev.
Supervision: Yurii Zaitsev.
Validation: Yurii Zaitsev.
Visualization: Yurii Zaitsev.
Writing – original draft: Yurii Zaitsev.
Writing – review & editing: Yurii Zaitsev.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Aoki, M. (2015). *Korporatsii v usloviyakh rastushchego mnogoobraziya: poznaniye, rukovodstvo i instituty [Corporations in Evolving Diversity]* (368 p.). Moscow: Ye.T. Gaidar Institute. (In Russian)
2. Buchanan, J. (1987). The Constitution of Economic Policy. *Science. New Series*, 236(4807), 1433–1436. Retrived from <https://www.jstor.org/stable/1699703>
3. Nureev, R. (1997). Dzhejms Bjukenen i teoriya obshhestvennogo vybora [James Buchanan and Public Choice Theory] (pp. 445–482). In *Dzh. Bjukenen, Sochineniya [Compositions] (T. 1)*. Moscow: Taurus Alfa. (In Russian)
4. Selivanov, A. (2016). *Razvitiye obyektov. Nauka upravleniya budushchim [Development of objects. The science of managing the future]* (848 p.). Moscow: LLC “TD Algorithm”. (In Russian)
5. Zaitsev, Y. (2000). *Systemna paradyhma ta analiz sotsialnoho rynkovoho hospodarstva [System paradigm and analysis of social market economy]* (288 p.). Chernivtsi: Zoloti lytavry. (In Ukrainian)
6. Zaitsev, Y. (2002). *Sotsializatsiia ekonomiky Ukrainy ta systemna transformatsiia suspilstva [Socialization of Ukraine’s economy and systemic transformation of society]* (188 p.). Kyiv: KNEU. (In Ukrainian)
7. Zaitsev, Y. (2004). Diialnist transnatsionalnykh korporatsii yak chynnyk sotsializatsii natsionalnykh ekonomichnykh system [Activity of transnational corporations as a factor of socialization of national economic systems]. *Visnyk Akademii pratsi i sotsialnykh vidnosyn Federatsii profspilok Ukrainy - Bulletin of the Academy of Labor and Social Relations of the Federation of Trade Unions of Ukraine*, 1, 218–226. (In Ukrainian)
8. Zaitsev, Y. (2011). Substantyvistska shkola, abo politychna ekonomika Karla Polani, ta yii mistse u piznanni pryrody suchasnykh chynnykiv ekonomichnoho rozvytku [Substantivist school, or the political economy of Karl Polanyi, and its place in the knowledge of the nature of modern factors of economic development]. *Ukraina: aspekty pratsi - Ukraine: aspects of work*, 4, 3–12. (In Ukrainian). Retrieved from <https://ir.kneu.edu.ua/handle/2010/24825?show=full>
9. Zaitsev, Y. (2012). Suchasni pidkhody u metodolohii piznannia sutnosti zakonornosti i tendentsii rozvytku ekonomichnykh system [Modern approaches in the methodology of learning the essence of regularities and trends in the development of economic systems]. *Scientific works collection scientific notes*, 14(2), 3–13. (In Ukrainian). Retrieved from <https://core.ac.uk/download/pdf/197228432.pdf>
10. Zaitsev, Y. (2014). Sovremennaya politicheskaya ekonomiya kak nauka: potrebnost, arkhitektonika predmeta i metodologii issledovaniya [Modern political economy as a science: need, architectonics of the subject and research methodology] (pp. 223–233). In V. Geyts, V. Tarasevich (Eds.), *Political economy: past, present, future* (1056 p.). Kyiv: TsUL. (In Russian)
11. Zaitsev, Y. (2016). The transformation of values orientations for development of the contemporary economy: forms of manifestations, problems and prospects. *Economic theory and law*, 3(26), 11–26. (In Ukrainian)
12. Zaitsev, Y. (2021). The Fourth Industrial Revolution as a Motivator for a Qualitative Leap in a Country’s Productive Capability: International Experience, and Challenges and Risks for Ukraine (Chapter 2) (pp. 15–35). In A. Filipenko, O. Moskalenko, Y. Zaitsev (Eds.), *Productivity of Contemporary Economies: Theory and Evidence*. Cambridge: Cambridge Scholars Publishing.
13. Zaitsev, Y., & Moskalenko, O. (2017). Modern society and economy: the dialectics of interdependence of possibilities and the methodology of its cognition. *Economic Studies. Bulgarian Academy of Sciences Research Institute*, 4, 146–162.
14. Zaitsev, Y., & Moskalenko, O. (2018). *Suchasna politychna ekonomiiia yak teoretychna osnova ekonomichnoho rozvytku suspilstva. Knyha I. Filozofsko-metodolohichni zasady arkhitektoniky predmeta suchasnoi politychnoi ekonomii [Modern political economy as the theoretical basis of economic development of society. Book I. Philosophical and methodological foundations of architecture as a subject of modern political economy]* (397 p.). Kyiv: KNEU. (In Ukrainian)

15. Zaitsev, Y., & Moskalenko, O. (2020). *Suchasna politychna ekonomiiia yak teoretychna osnova ekonomichnoho rozvytku suspilstva. Knyha II. Suchasna politychna ekonomiiia yak metodolohichna paradyhma ekonomichnoi polityky rozvytku u hlobalizovanomu suspilstvi* [Modern political economy as the theoretical basis of economic development of society. Book II. Modern political economy as a methodological paradigm of the economic policy of development in a globalized society] (251 p.). Kyiv: KNEU. (In Ukrainian)